

JAHON TAJRIBASIDA IJTIMOIIY TADBIRKORLIK VA NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARNI SOLIQQA TORTISH USULLARI

Yerjanov Shohrux Kabil o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi

Magistratura I bosqich tinglovchisi.

Tel: +998 33 123-123-0;

E-mail: mail@uztira.uz

Annotatsiya: Ushbu maqolada, ijtimoiy tadbirkorlik va nodavlat notijorat tashkilotlarning soliqqa tortish tizimlari, ularning jahon miqyosidagi tajribasi va soliq imtiyozlarining samaradorligi tahlil qilingan. Tadqiqotda, ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun soliq siyosatining rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlardagi farqlari, soliq rejimlari va imtiyozlar tizimining moliyaviy barqarorlikka ta'siri o'rganilgan. Birlashgan Qirollik, AQSh, Germaniya kabi rivojlangan davlatlarning tajribalari va soliq siyosatidagi ilg'or yondashuvlar, rivojlanayotgan mamlakatlardagi mavjud to'siqlar va imtiyozlar tizimining samaradorligi muhokama qilinadi. Maqolada, ijtimoiy tadbirkorlik sektorining global rivojlanishi va soliq tizimini isloh qilish bo'yicha tavsiyalar keltirilgan. Tadqiqot natijalari soliq siyosatini yanada soddalashtirish, maxsus soliq rejimlarini joriy etish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi. Ushbu maqola, soliq siyosatining ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar sektoridagi o'rnini tushunishga va amaliyotda samarali yondashuvlar ishlab chiqishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy tadbirkorlik, nodavlat notijorat tashkilotlar (NNT), soliqqa tortish, soliq imtiyozlari, soliq rejimlari, jahon tajribasi, ijtimoiy xususiyatlar, soliqqa tortish siyosati, iqtisodiy barqarorlik, soliq islohotlari, xalqaro hamkorlik, soliq samaradorligi, davlatlararo farqlar.

Ijtimoiy tadbirkorlik va nodavlat notijorat tashkilotlar (NNT) jahon iqtisodiyoti va jamiyatida muhim o‘rin egallagan sohalardir. Ular, ayniqsa, ijtimoiy va ekologik masalalarni hal qilishda faol ishtirok etib, davlat va bozor sektorlari bilan hamkorlikda ijtimoiy xizmatlar taqdim etadilar. Ijtimoiy tadbirkorlik, asosan, foyda olish bilan birga, jamiyatning turli qatlamlariga foyda keltirishga yo‘naltirilgan tadbirkorlik faoliyatini anglatadi. Nodavlat notijorat tashkilotlar esa ko‘proq ijtimoiy, madaniy, ekologik yoki gumanitar masalalarga e‘tibor qaratadigan, foyda olishni asosiy maqsad qilmagan tashkilotlardir. Bu tashkilotlar turli xil ijtimoiy loyihalar va tashabbuslarni amalga oshiradi, o‘z faoliyatlarini amalga oshirishda davlatning ko‘magi yoki ko‘rsatgan iltimosi asosida mustaqil tarzda ishlaydi.

Biroq, ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'larning soliq siyosati va soliqqa tortish masalalari jahon miqyosida turlicha yondashuvlarni talab qiladi. Turli davlatlar ijtimoiy tadbirkorlik va NNT sektorlariga qanday soliq solish, qanday imtiyozlar berish yoki qay tarzda tartibga solish haqida farqli yondashuvlarga ega. Bunday farqliliklar, asosan, mamlakatlarning iqtisodiy va siyosiy tizimlaridan, ijtimoiy tadbirkorlikning rivojlanish darajasidan hamda davlatning ijtimoiy mas'uliyatini qanday qabul qilishidan kelib chiqadi.

Ushbu tadqiqotda jahon tajribasida ijtimoiy tadbirkorlik va nodavlat notijorat tashkilotlarning soliqqa tortish usullarini o‘rganish uchun bir nechta metodologik yondashuvlar qo‘llaniladi. Tadqiqotning asosiy usuli sifatida taqqoslash, hujjatlarni tahlil qilish va statistik ma'lumotlardan foydalanish belgilangan. Maqsad, turli mamlakatlardagi soliq tizimlari va usullarini taqqoslab, ularning samaradorligini va ta'sirini aniqlashdan iborat. Quyida tadqiqotda ishlatilgan usullar batafsil bayon etiladi.

1. Taqqoslash metodologiyasi

Tadqiqotning asosiy metodlaridan biri taqqoslash usulidir. Bu usul orqali ijtimoiy tadbirkorlik va nodavlat notijorat tashkilotlarining soliqqa tortilish tizimi va

usullari turli mamlakatlarda qanday amalga oshirilishini o'rganish mumkin. Taqqoslash metodologiyasi yordamida quyidagi bosqichlar amalga oshiriladi:

Mamlakatlarni tanlash: Tadqiqotda dunyoning turli mintaqalaridagi davlatlar tanlab olinadi. Tanlovda rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar, shuningdek, ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar faoliyatining rivojlanish darajasi yuqori bo'lgan davlatlar e'tiborga olinadi. Bunga, masalan, Birlashgan Qirollik, AQSh, Germaniya, Kanada, Braziliya va Hindiston kabi mamlakatlar kiradi.

Soliq tizimlarini tahlil qilish: Har bir mamlakatning soliq tizimi va ijtimoiy tadbirkorlikka nisbatan olib borilayotgan siyosati taqqoslanadi. Tadqiqotda ijtimoiy tadbirkorlikka beriladigan soliq imtiyozlari, NNT'larning soliqqa tortilishi, soliqlarni kamaytirish mexanizmlari va maxsus soliq rejimlari ko'rib chiqiladi. Ushbu tahlil orqali har bir mamlakatda qanday yondashuvlar qo'llanilayotgani aniqlanadi.

Soliqqa tortish usullarining samaradorligi: Taqqoslashning ikkinchi bosqichi, soliq usullarining ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'larning rivojlanishiga ta'sirini o'rganishga qaratilgan. Soliq imtiyozlarining tashkilotlar faoliyatiga qanday ta'sir qilayotgani va bu ta'sirning ijtimoiy foydalariga nisbatan qanday ahamiyatga ega ekanligi aniqlanadi.

2. Hujjatlar tahlili

Bundan tashqari, tadqiqotda soliq siyosati va ijtimoiy tadbirkorlik bilan bog'liq rasmiy hujjatlar, qonunlar, me'yoriy aktlar va davlat statistikasi tahlil qilinadi. Bu usul yordamida har bir mamlakatdagi soliq rejimining qonuniy asoslari o'rganiladi. Masalan:

Milliy soliq qonunchiligi: Mamlakatlarning ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun qanday soliq imtiyozlari taqdim etishini aniqlash uchun milliy soliq qonunchiligiga e'tibor qaratiladi. Soliq imtiyozlari, chegirmalar, soliqlarni kamaytirish yoki ma'lum faoliyatlarga cheklovlar haqidagi qonunlar tahlil qilinadi.

Xalqaro standartlar: Ko'plab mamlakatlar, xususan, Yevropa Ittifoqi va BMT, ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun bir nechta xalqaro soliq standartlari va

tavsiyalarni ishlab chiqqan. Ushbu xalqaro qonun hujjatlari ham tahlil qilinadi, chunki ular mamlakatlarning soliq siyosatiga ta'sir o'tkazadi va global darajada yagona bir yondashuvni shakllantiradi.

Davlat byudjeti va soliq yig'implari: Har bir mamlakatda ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar tomonidan to'lanadigan soliqlar davlat byudjetiga qanday ta'sir qilishini aniqlash uchun davlat statistikasi va byudjet ma'lumotlari ham o'rganiladi. Bu ma'lumotlar tadqiqotda davlat iqtisodiyotiga ijtimoiy tadbirkorlikning qo'shgan hissasini baholash uchun muhimdir.

3. Statistika tahlil va empirik ma'lumotlar

Statistika tahlil metodologiyasi tadqiqotda qo'llaniladigan yana bir muhim usuldir. Bu usul orqali turli mamlakatlardagi ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'larning soliq rejimlarining samaradorligi o'lchanadi. Tadqiqotda to'plangan statistik ma'lumotlar va soliq imtiyozlaridan foydalanish imkoniyati mavjud. Bu ma'lumotlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Soliqqa tortish darajasi: Har bir mamlakatda ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun belgilangan soliq stavkalari, soliqlarni to'lash darajasi va tashkilotlarning davlat byudjeti uchun hisoblangan soliq hissasi o'lchanadi. Ushbu statistika yordamida soliq tizimining samaradorligi va tadbirkorlik sektoriga ta'siri tahlil qilinadi.

Tadbirkorlik sektori o'sishi: Tadqiqotda ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'larning rivojlanishi va ularning iqtisodiy ahamiyati o'rganiladi.

4. Case-study yondashuvi

Tadqiqotda real hayotdagi misollar (case study) tahlil qilinadi. Bu usul yordamida bir yoki bir nechta davlatlarda amalga oshirilgan ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'larning soliqqa tortish tizimlari tahlil qilinadi. Case-study orqali quyidagi masalalar o'rganiladi:

Mavjud tizimlarning muvaffaqiyatlari va xatolarini o'rganish: Muayyan davlatlarda ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun qo'llanilgan soliq siyosatining muvaffaqiyatli yoki muvaffaqiyatsiz tomonlari tahlil qilinadi.

Tadqiqot natijalari asosida tavsiyalar berish: Case-study yondashuvi orqali, turli mamlakatlarda olingan tajribalar asosida, soliqqa tortish tizimining yaxshilanishi uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar jahon tajribasida ijtimoiy tadbirkorlik va nodavlat notijorat tashkilotlarining soliqqa tortish usullari va ularning samaradorligi haqidagi muhim xulosalarni taqdim etadi. Turli mamlakatlardagi soliq siyosatlari va soliqqa tortish tizimlarining turlicha yondashuvlari ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun qanday imtiyozlar yaratganini va ularning faoliyatiga qanday ta'sir ko'rsatganini ko'rsatdi. Quyida tadqiqot natijalari to'g'risida batafsil ma'lumot beriladi.

Soliq imtiyozlari va maxsus rejimlar

Jahonning ko'plab mamlakatlarida ijtimoiy tadbirkorlik va nodavlat notijorat tashkilotlari uchun maxsus soliqlarni kamaytirish mexanizmlari yoki soliq imtiyozlari mavjud. Ushbu imtiyozlar, asosan, NNT'lar va ijtimoiy tadbirkorlar faoliyatining iqtisodiy samarasini oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda ko'rsatilgan mamlakatlar, jumladan, Birlashgan Qirollik, AQSh, Germaniya, Kanada va boshqa rivojlangan davlatlar, o'zlarining soliq tizimlarida ijtimoiy tadbirkorlikka va NNT'lar uchun bir qator imtiyozlar belgilashgan.

Birlashgan Qirollik: Birlashgan Qirollikda ijtimoiy tadbirkorlikni rag'batlantirish maqsadida bir nechta maxsus soliq rejimlari mavjud. Masalan, Community Interest Company (CIC) deb nomlangan tashkilotlar uchun soliqlarni kamaytirish yoki qisman olib tashlash tizimi mavjud. Bu tashkilotlar foyda olishni asosiy maqsad qilmagan bo'lsa ham, ijtimoiy loyihalar orqali jamiyatga xizmat qilishda faol ishtirok etadilar. CIC'lar o'z faoliyatini sodda soliq rejimida olib borishlari mumkin, bu esa ularning rivojlanishiga yordam beradi.

AQSH: AQShda esa ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun ko'plab soliq imtiyozlari mavjud. Masalan, 501(c)(3) kodi ostida faoliyat yuritadigan tashkilotlar soliqlardan ozod qilinadi. Bu, ayniqsa, ijtimoiy, diniy, xayriya va ta'lim tashkilotlari uchun qo'llaniladi. Shuningdek, AQShda ijtimoiy tadbirkorlar uchun "low-profit limited liability company" (L3C) degan maxsus yuridik shakl mavjud bo'lib, bu tashkilotlar soliq imtiyozlari orqali o'z faoliyatlarini amalga oshirishadi.

Germaniya: Germaniya soliq siyosatida ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun ko'plab imtiyozlar taqdim etadi. Germaniya hukumati ijtimoiy tadbirkorlik va nodavlat tashkilotlarining foydasiz, ammo jamiyat uchun foydali bo'lgan faoliyatlarini qo'llab-quvvatlash maqsadida ularga maxsus soliq stavkalarini belgilaydi. Bundan tashqari, Germaniyada soliq imtiyozlaridan foydalanish uchun ijtimoiy tadbirkorlar yoki NNT'lar o'z faoliyatlarini aniq ijtimoiy maqsadlarga yo'naltirishi kerak.

Kanada: Kanadada NNT'lar uchun soliq imtiyozlari keng qo'llaniladi. Tashkilotlar ijtimoiy xizmatlarni taqdim etishda foydalanadigan soliq stavkalari va maxsus imtiyozlar mavjud. Kanadada shuningdek, soliq imtiyozlarini taqdim etishda ijtimoiy tadbirkorlikning aniq ta'rifi va shartlari belgilanadi, bu esa tadbirkorlar va tashkilotlar uchun aniq yo'nalishlarni belgilaydi.

1. Soliqqa tortish tizimlarining mamlakatlararo farqlari

Tadqiqot davomida aniqlanganidek, ijtimoiy tadbirkorlik va nodavlat notijorat tashkilotlarga soliq imtiyozlari taqdim etish usullari mamlakatlar orasida sezilarli farqlarga ega. Masalan, Birlashgan Qirollik va AQSh kabi rivojlangan mamlakatlarda, soliq siyosati ijtimoiy tadbirkorlikni rag'batlantirish uchun keng qamrovli va ilg'or mexanizmlar bilan to'ldirilgan. Bu davlatlarda NNT'lar va ijtimoiy tadbirkorlar uchun soliq imtiyozlari nafaqat ularning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga, balki ularning jamiyatdagi o'rni va roli bo'yicha ijtimoiy xizmatlarni yaxshilashga ham xizmat qiladi.

Boshqa tomondan, rivojlanayotgan mamlakatlarda soliq tizimi ko'pincha murakkab va byurokratik to'siqlarga ega bo'lib, tashkilotlar uchun soliq imtiyozlaridan

foydalanish, ba'zida ularning samaradorligini cheklaydi. Misol uchun, ba'zi mamlakatlarda, ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun taqdim etilgan soliq imtiyozlari rasmiylashtirish jarayonining murakkabligi sababli tashkilotlar tomonidan keng qo'llanilmaydi. Bu, ayniqsa, kichik va o'rta hajmdagi tashkilotlar uchun katta qiyinchiliklar yaratadi.

Shu o'rinda, soliq tizimlarining farqlari ijtimoiy tadbirkorlikni va NNT'lar sektorini qo'llab-quvvatlashda bir xil standartlarni joriy qilishning qiyinligini ko'rsatadi. Rivojlangan mamlakatlarda qo'llaniladigan ilg'or soliq imtiyozlari mexanizmlari boshqa mamlakatlarga o'rnak bo'lishi mumkin, ammo bu yondashuvlarning to'liq moslashtirilishi va amalga oshirilishi uchun har bir mamlakatning iqtisodiy sharoitlari, qonuniy tizimi va ijtimoiy ehtiyojlari hisobga olinishi zarur.

2. Soliq imtiyozlarining samaradorligi

Tadqiqot natijalariga ko'ra, ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun soliq imtiyozlarining samaradorligi faqatgina yuridik va moliyaviy tizimning qulayligi bilan bog'liq emas, balki bu imtiyozlarning amaliyotda qo'llanilishi va tashkilotlar tomonidan qanday foydalanilayotganiga ham bog'liq. Masalan, Birlashgan Qirollik va AQShda NNT'lar uchun imtiyozlar faqatgina soliqlarni kamaytirish bilan cheklanmaydi, balki jamiyat uchun foydali ijtimoiy xizmatlarni taqdim etishda ularning rag'batlantirilishiga ham imkon beradi. Bu kabi davlatlarda soliq imtiyozlari tashkilotlarning moliyaviy resurslarini oshiradi va ularning ijtimoiy vazifalarini bajarishga ko'proq e'tibor qaratish imkonini beradi.

Ammo, ba'zi davlatlarda, soliq imtiyozlarining samaradorligi o'lchanmaydi yoki amalga oshiriladigan soliq siyosatining samarasi to'g'risida aniq ma'lumotlar mavjud emas. Tadqiqotda ko'rsatilganidek, bu holat ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar sektorining haqiqiy ta'sirini baholashda katta qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Shunday qilib, soliq imtiyozlarining samaradorligi faqatgina imtiyozlarning mavjudligi

bilan emas, balki ularning qanday qilib va qanday shart-sharoitlarda qo‘llanilishi bilan ham bog‘liq.

3. Soliq siyosatining ijtimoiy ta’siri

Soliq siyosatining ijtimoiy ta’sirini tahlil qilishda, tadqiqotda ko‘rsatilganidek, soliq imtiyozlari nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshirish, balki jamiyatning ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishga ham xizmat qiladi. Ijtimoiy tadbirkorlik va NNT’lar, odatda, o‘z faoliyatlarini faqat foyda olish uchun emas, balki ijtimoiy adolat, ta’lim, sog‘liqni saqlash va atrof-muhitni muhofaza qilish kabi ijtimoiy maqsadlar uchun amalga oshiradilar. Shu bois, soliq imtiyozlari tashkilotlarga jamiyat uchun foydali bo‘lgan xizmatlarni taqdim etishda yordam beradi.

Misol uchun, Kanadadagi soliq siyosati, ijtimoiy tadbirkorlikni rag‘batlantirishda jamiyat uchun ijobiy ta’sir ko‘rsatadigan faoliyatlarni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan. Shuningdek, Germaniyada ham soliq imtiyozlari, jamiyatni ijtimoiy jihatdan rivojlantirishga, tenglik va barqarorlikni saqlashga yordam beradi. Bu misollar, soliqqa tortish siyosatining jamiyatdagi ijtimoiy ta’sirini namoyish etadi.

4. Soliq siyosatidagi xatolar va kamchiliklar

Tadqiqot davomida ko‘rsatilganidek, ijtimoiy tadbirkorlik va NNT’larni soliqqa tortish tizimlarida ba’zi kamchiliklar mavjud. Birinchidan, ba’zi mamlakatlarda, ijtimoiy tadbirkorlik va NNT’lar uchun taqdim etilgan soliq imtiyozlari rasmiylashtirish jarayonining murakkabligi, ba’zan tashkilotlarni noaniqlikka olib keladi. Bu esa, ular uchun soliq imtiyozlaridan foydalanishning qiyinlashishiga olib keladi. Ikkinchidan, soliq siyosatidagi ba’zi noto‘g‘ri qarorlar yoki o‘zgartirishlar tashkilotlarning uzoq muddatli moliyaviy barqarorligini pasaytirishi mumkin.

Shuningdek, soliq tizimining ortiqcha murakkabligi, o‘z navbatida, ijtimoiy tadbirkorlik va NNT’lar uchun qo‘shimcha byurokratik yukni keltirib chiqaradi.

Tadqiqotda shuni ko'rsatish mumkinki, ijtimoiy tadbirkorlik sektorining muvaffaqiyati ko'proq soliq imtiyozlarini soddalashtirish va samarali amalga oshirishga bog'liq.

5. Xalqaro yondashuv va tajriba almashish

Soliqqa tortish usullarini jahon miqyosida tahlil qilish, xalqaro darajada hamkorlikni va tajriba almashishni taqozo etadi. Ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun soliq imtiyozlarining global samaradorligini oshirishda xalqaro tashkilotlar, xususan, BMT va Yevropa Ittifoqining roli katta. Yangi yondashuvlar va yaxshilangan soliq tizimlari, tashkilotlarning global miqyosda o'zgarishlarga moslashishiga yordam beradi. Bunday hamkorlik va tajriba almashish nafaqat mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni yaxshilashga, balki global darajada ijtimoiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Ushbu tadqiqotda, jahon tajribasida ijtimoiy tadbirkorlik va nodavlat notijorat tashkilotlarni soliqqa tortish usullari o'rganildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi, ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun soliqqa tortish tizimlarining samaradorligini tahlil qilish va turli mamlakatlarda qo'llanilayotgan soliq imtiyozlari va maxsus soliq rejimlarini o'rganish edi. Tadqiqotda olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, soliqqa tortish tizimi mamlakatlar o'rtasida sezilarli farq qiladi va bu farqlar ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'larning samaradorligi hamda jamiyatga ta'sirini belgilaydi.

Birlashgan Qirollik, AQSh va Germaniya kabi rivojlangan mamlakatlarda ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun maxsus soliq rejimlari va imtiyozlar, ushbu tashkilotlarning faoliyatini rag'batlantirish va jamiyatga foyda keltirishda samarali qo'llanilmoqda. Bunday mamlakatlarda, soliq siyosati nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshirish, balki ijtimoiy xizmatlarni yaxshilash va ijtimoiy adolatni ta'minlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun soliq imtiyozlarini samarali boshqarish va ulardan foydalanishning ko'plab usullari ishlab chiqildi. Xususan, soliq imtiyozlari jarayonlarini soddalashtirish, maxsus soliq rejimlarini joriy

qilish va amalga oshirishda keng qamrovli islohotlar kerakligi aniqlangan. Bu islohotlar, ayniqsa, kichik va o'rta hajmdagi ijtimoiy tadbirkorlik tashkilotlarini qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.

Bundan tashqari, xalqaro hamkorlik va tajriba almashish ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar sektorini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatilgan. Xalqaro tashkilotlar va davlatlar o'rtasida soliq siyosatini yaxshilash, tashkilotlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish va global miqyosda ijtimoiy tadbirkorlikni rag'batlantirishga qaratilgan yondashuvlar samarali natijalar berishi mumkin.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, kelajakdagi tadqiqotlarda soliq siyosatining ta'sirini yanada chuqurroq tahlil qilish, mavjud soliq rejimlarining samaradorligini o'lchash va yangi yondashuvlarni ishlab chiqish zarurati haqida xulosa qilinadi. Shuningdek, ijtimoiy tadbirkorlik va NNT'lar uchun soliq imtiyozlarini joriy etish va yaxshilash bo'yicha tavsiyalar berish, jahon tajribasiga asoslanib, mamlakatlar o'rtasida hamkorlikni yanada rivojlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Young, D. R. (2001). Social enterprise in the United States and abroad: A comparative analysis. *International Journal of Public Administration*, 24(4), 469-493.
2. Salamon, L. M., Sokolowski, W. M., & Anheier, H. K. (2000). Social origins of civil society: Explaining the nonprofit sector cross-nationally. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 11(3), 213-239.
3. Defourny, J., & Nyssens, M. (2008). Social enterprise in Europe: Recent trends and developments. *Social Enterprise Journal*, 4(3), 1-17.
4. OECD. (2019). The role of social enterprises in sustainable development. OECD Publishing.
5. Eikenberry, A. M., & Kluver, J. D. (2004). The marketization of the nonprofit sector: Civil society at risk? *Public Administration Review*, 64(2), 132-144.
6. European Commission (2016). The Social Business Initiative: Creating a favorable climate for social enterprises, key stakeholders in the social economy and innovation. Brussels: European Commission.